

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 114, ר"ח מרחשוון תשע"ג

מ"מועדים לשמחה" ל"מועדים לשגרה"...

הרב יונה גודמן, ראש תחום חינוך אמוני

רבה זו הבשורה של תורתנו – לקדש את החיים עצמם. במובן זה, הציפייה לברך שהחיינו אינה מופרכת. אמנם מטעמים מובנים זה בלתי אפשרי, אך ראוי כי נהיה מודעים (ושמחים...) על הזכות לנסות ולממש את ערכי חיינו בשגרת החיים, בשבועות ובחודשים הבאים עלינו לטובה.

דוגמה יפה ליסוד זה ניתן למצוא בדיון מרתק של חז"ל, שניסו לזהות את הפסוק הבסיסי ביותר בתורה שעליו ניתן לקבוע "זה כלל גדול בתורה". (כדאי לעצור כאן ולשאול את עצמנו מה אנו היינו משיבים אילו נתבקשנו להצביע על הפסוק החשוב ביותר בתורה). הדיון מופיע בירושלמי (נדרים ל ע"ב). דעה אחת מוכרת לנו, היות שהולחנה כשיר. כוונתנו לדעתו של רבי עקיבא הקובע ש"ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה. אך בגמרא מופיעה גם דעה שנייה, פחות מוכרת לחלקנו, והיא דעתו של בן עזאי, תלמיד-חבר של רבי עקיבא (ראו בבא בתרא קנח), הקובע כי הפסוק "זה ספר תולדות האדם" (שקראנו השבת ומקורו בפרשת בראשית) "זה כלל גדול מזה". עד כאן המחלוקת הידועה והמוכרת, שאף בה ראוי להתבונן ולהעמיק תוך ניסיון להבין מדוע בחר כל אחד את פסוקו ומה המסר הרוחני שהוא מבקש לבטא בכך.

ברם, המחלוקת איננה מסתיימת כאן. רבי יעקב בן חביבי, מחבר הספר "עין יעקב" על אגדות הש"ס, מספר בהקדמתו על מדרש שמופיעה בו דעה שלישית. את מקור המדרש הוא לא זוכר ("בקשתיהו ולא מצאתיהו בכל שיתא סדרי"), אך את הדעות הוא זוכר היטב. לדבריו, יש גם דעה שלישית בקשר לפסוק המרכזי של התורה: דעתו של רבי שמעון בן פזי, שקבע "מצינו פסוק

אפתח בחוויה אישית שאותה יבינו בעיקר גברים המקדשים בביתם (כלומר "עושים" קידוש בליל שבת וחג). לאחר תקופת החגים הגענו לשבת שקטה בחיק המשפחה, שבת בראשית, שהיא השבת הרגילה הראשונה לאחר תקופה ארוכה. שרנו "שלום עליכם" ו"אשת חיל" (בצד פיוט נוסף הנהוג במשפחות מסוימות), ו"עשיתי" קידוש. עם סיום הקידוש חיפשתי אינסטינקטיבית בסידור את ברכת שהחיינו. כמובן, הבנתי מיד שאין מברכים עתה ברכה זו ושהחיפוש אחריה נבע מכך שפעמים רבות כל כך בירכנו בשמחה שהחיינו בחודש האחרון: ביום הראשון של ראש השנה בירכנו שהחיינו בסוף הקידוש; ביום שני של ראש השנה בירכנו שוב (גם על הפרי החדש); ביום כיפור – בתפילה; בחג ראשון של סוכות – בסוכה; בבוקר – על נטילת לולב בפעם הראשונה; ובקידוש של שמיני עצרת – שמחת תורה.¹

והנה, כמה ימים אחרי החגים הגיעה השבת הראשונה ה"רגילה" של השנה החדשה, וחיפשתי את ברכת שהחיינו. במשך הארוחה הרהרתי אם אין משהו ממשי בציפייה שנברך שהחיינו על "שגרה חדשה", בבחינת "מועדים לשגרה...". שנשמח ונתרגש מההזדמנות ומהתפקיד לממש בימי השגרה הבאים עלינו לטובה (ובראשם חודש מרחשוון נטול החגים), את כל שניסינו לבנות בימי השיא של החגים. הרי עיקר תפקידנו, ובמובן זה שיא פועלנו, הוא לגלות את איכות חיינו בחיי יום-יום, בימים רגילים של שגרה. זו המשימה, ובמידה

1 נשים שמדליקות נרות יכולות להקביל את החוויה לברכת שהחיינו שלהן שנאמרה פעמים רבות בחגים: בהדלקת נרות בראש השנה, ביום כיפור, בסוכות ובשמיני עצרת. זאת בנוסף להיותן שומעות את הברכה מפי המקדש על היין.

כולל יותר: את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים" (במדבר כח).² דעתו של רבי שמעון קשה להבנה. אין פעולה שגרתית יותר מהקרבת תמיד של בקר ותמיד של בין הערביים. כל יום מקריבים את אותו סוג כבש, באותן שעות, יום אחר יום, חודש אחר חודש, שנה אחר שנה. איזו בשורה ייחודית טומן בחובו קרבן זה שלאורה קובע רבי שמעון בן פזי כי פסוק זה הוא "הכולל" ביותר בתורה?? זאת ועוד, העין יעקב ממשיך וקובע כי בעקבות הדיון המשולש "עמד רבי פלוני על רגליו ואמר: הלכה כבן פזי!!" (יש להניח שהיה שם למי שנעמד והכריע בין שלושה אמוראים חשובים אלו, אך בעל העין יעקב שמצטט את המדרש בעל פה לא זכר את שמו אלא רק את תוכן דבריו. לכן כינהו "פלוני").

נדמה כי כוונת הדברים פשוטה: המדרש בא ללמדנו כי עיקר התורה טמון ביכולת להקפיד ולעשות דברים חשובים בחיי היום-יום, כשגרה; להמשיך יום אחר יום באותו מעש, לצמוח מכוחו וכך לעבוד את הקב"ה. ואכן, רבים בימינו מצטטים את הפסוק כדי להביע בשפה תורנית את הצורך לא להירתע מן השגרה. תלמיד מקטר שכל שבוע יש הכתבה באנגלית: המורה מזכיר לו: "כבש אחד בבוקר וכבש שני בין הערביים. רק בהתמדה תלמד"; הילד מתלונן שכל יום צריך להתאמן בנגינה? אביו מלמדו: "כתוב 'כבש אחד בבוקר ואחד בין הערביים', יום אחר יום. כך תלמד לנגן".

אמנם יש משהו יפה ביניקת השראה מפסוקים אפילו כשבאים להתמודד עם שגרת החיים הטכנית והלימודית. ברם, שפה זו עלולה להשכיח את העיקר. תפקידנו לפתח שגרה והרגלים בתחום התורה והפיתוח הרוחני שלנו, בבחינת "ותרגילנו בתורתך". רבים מאתנו נשאבים לשגרה הטכנית של מירוץ החיים, ושוכחים את האתגר הגדול של מימוש להט הימים הנוראים בתוך שגרה יומית של העמקה ובנייה תורניים וערכיים לאורך חודשי השנה.

עלינו לראות כיצד אנו יוצרים שגרה ברוכה המורכבת לא רק מניהול החיים אלא גם מהעצמתם הרוחנית, יום אחר יום. נדרשת גבורה כדי לבחון בכנות אם במקום כלשהו לא השארנו את הלהט ואת הכוונות הטובות של חגי תשרי מאחור וחזרנו למה שהיינו קודם, בלי

לתרגמם למציאות יום-יומית חדשה. צריך לחשוב כיצד לקחת את רגעי השיא של ראש השנה ויום כיפור, סוכות ושמחת תורה, ולהבנות אותם בתוך החיים, "כבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים". לא לתת לשגרה להיות רק שגרת עבודה לימודים ועשייה, אלא לעמול כדי לבנות שגרה של צמיחה רוחנית, אישית וציבורית. כך נגיע בע"ה במהירה לעת בה שנוכל להקריב בפועל כבשים וקרבתנות, כל יום מחדש, בשמחה ובהתרגשות. חורף טוב!

וּבַיּוֹם שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֳדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם

בְּחֻצְוֹתַי עַל עֲלֵתֵיכֶם וְעַל זְבָחֵי שְׁלָמֵיכֶם (במדבר י).

"בפסוק שלנו נזכרו בפירוש מועדים, ראשי חודשים, ונוסף על כך "יום שמחתכם". השאלה היא מה משמעות "יום שמחתכם" (שהרי אין הכוונה לראש חודש או לחג המוזכרים לחוד בפסוק) (רש"ר הירש, במדבר י).

"וביום שמחתכם – ר' נתן אומר: אלו תמידין"

(ספרי, במדבר י).

"נעיר תחילה ש"שמחה" איננה דווקא אותו מצב רוח מרומם שנגרם על ידי סיבה מיוחדת, אלא היא כוללת גם את הרגשת טוב הלב, את החדווה הפנימית של הנפש שהייתה ראויה למלא את ישותנו **תמיד**"³ (רש"ר, שם).

ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי 'בעין חינוכית'.
נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.

2 ראו בנתיב "אהבת הריע" בנתיבות עולם של המהר"ל ניתוח אפשרי של המדרש ומשמעותו.

3 ההדגשה שלי, י.ג.

מכללת אורות ישראל, בעין חינוכית 114, ר"ח מרחשוון, תשע"ג